CZIRFUSZ MÁRTON[1]

A MAGYAR-SZLOVÁK HATÁRRÉGIÓ MUNKAERŐPIACI HELYZETKÉPE

Online konferencia összefoglalója

A Magyar Közgazdasági Társaság Munkaügyi Szakosztálya 2026. június 4-én online konferenciát rendezett. A rendezvényen *Varga Bence*, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar Regionális Tudományi Tanszékének doktorandusza mutatta be a Területi Statisztika folyóirat 2026/1. számában megjelent tanulmányának főbb eredményeit. Felkért hozzászólók voltak: *Lipták Katalin* egyetemi docens, a Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Karának dékánhelyettese, *Balcsók István*, a Debreceni Egyetem Szociológiai és Szociálpolitikai Tanszékének adjunktusa, valamint *Jaschitz Mátyás*, a Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-európai Segítő Szolgálatának (CESCI) igazgatója. A beszélgetést *Czirfusz Márton*, a Periféria Közpolitikai és Kutatóközpont társalapítója, az MKT Munkaügyi Szakosztályának elnökségi tagja moderálta.

A magyar–szlovák határtérség folyamatait a szakirodalom jellemzően a nyugati határszakaszon, azaz a Budapest–Balassagyarmat–Besztercebánya-tengelytől nyugatra vizsgálta. A középső határrégió (Varga Bence lehatárolásában a Besztercebányai kerület és Nógrád vármegye), valamint a keleti határrégió (Kassai kerület és Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye) kevesebb tudományos figyelmet kapott. A hozzászólók hiánypótlónak értékelték, hogy a tanulmány (Varga 2026) a kevésbé vizsgált szakaszra irányította a kutatói figyelmet.

Varga Bence szerint a középső és a keleti határrégió elkülönítése azért indokolt, mivel a több mint 350 kilométeres határszakasz jelentős strukturális különbségeket mutat. A középső határrégiót a regionális alközpontok gyér eloszlása jellemzi, miközben Budapest vonzó hatása kiterjed a határmenti területekre is. A keleti határrégiót Miskolc és Kassa mint regionális központok dominálják, bár az aprófalvas térségekben a funkcionális ellátatlanság is megjelenik. Az előadó a munkaerőpiaci helyzetképet a 2000-es évek társadalmi-demográfiai és a gazdasági folyamatainak bemutatásával alapozta meg: az etnikai viszonyok, a képzettség, a demográfiai trendek és a gazdasági szerkezet vizsgálata rámutatott arra, hogy a nyugat-kelet fejlettségi lejtő mindkét ország esetében megjelenik, illetve jelentős a településméret szerinti differenciáltság.

A középső és keleti határrégió munkaerőpiaci helyzete kettős képet mutat az előadó szerint. A térségben egyidejűleg van jelen a magas és tartós munkanélküliség, valamint a munkaerő- és szakemberhiány. A szakképzettség és a nyelvtudás hiánya a kutatás interjús tapasztalatai szerint hangsúlyossá vált az autóipari beruházásokhoz kapcsolódóan, így a térségbeli munkavállalók helyett külföldi dolgozókat toboroznak a cégek.

[1]Czirfusz Márton társalapító, Periféria Közpolitikai és Kutatóközpont

Lipták Katalin a hozzászólásában felvetette a kutatás egyik továbbgondolható kérdését: vajon a határon átnyúló mobilitás hosszú távon a periferikus térségek fejlődését szolgálja-e, avagy inkább azok függőségi viszonyait erősíti-e. A hozzászóló szerint a legképzettebb, legmobilabb munkavállalók az elmúlt évtizedekben elvándoroltak az észak-magyarországi régióból (Lipták 2019), és ez a folyamat a periferikus térségek felzárkózási esélyeit tovább rontotta. A határmenti térség strukturális munkaerőpiaci problémái tehát sok szempontból változatlanok, ahogyan arra a Magyar Közgazdasági Társaság Munkaügyi Szakosztályának 2015. évi Közgazdász-vándorgyűlésen tartott szekcióülésének megállapításai is rámutattak (Bodnárné Boda 2015).

A munkaerőpiaci helyzeten belül az előadó és a hozzászólók is részletesen elemezték a közfoglalkoztatás szerepét. Lipták Katalin saját korábbi kutatásaira támaszkodva hangsúlyozta, hogy a közfoglalkoztatás jelentősége településenként rendkívül eltérő: egyes településeken pusztán jövedelempótló szerepet tölt be, máshol viszont helyi gazdaságfejlesztési kezdeményezések, szociális szövetkezetek alapja (Lipták 2025). A közfoglalkoztatásból az elsődleges munkaerőpiacra való átvezetés azonban jellemzően nem valósult meg, amit az alacsony iskolai végzettség, a többgenerációs munkanélküliség és a munkaszocializáció hiánya magyaráznak. Itt említjük, **Jaschitz Mátyás** friss terepi tapasztalatokra hivatkozva kiemelte: a keleti határrégióban az önkormányzatok kénytelenek vállalkozásszervezői feladatokat is felvállalni a közfoglalkoztatás keretében, mert a meglevő adottságok ellenére sem jönnek létre helyi vállalkozások különböző kisipari vagy élelmiszer-feldolgozási ágazatokban. A határrégió egy részében tehát a közfoglalkoztatás nem átmeneti eszköz, hanem a gazdasági tevékenységek megmaradásának egyik utolsó intézményi biztosítéka.

A határon átnyúló ingázás a vizsgált középső és keleti határszakaszon a rendszerváltást követően, különösen az uniós csatlakozás és a schengeni övezethez való csatlakozás nyomán erősödött fel. A 2021–2022. évi népszámlálási adatok alapján körülbelül hat-hatezren ingáztak Szlovákiából Magyarországra és Magyarországról Szlovákiába, a tizenkétezer főből viszont csak kevesebb mint kétezren a középső és keleti határrégióban. A vizsgált határtérségben a legfőbb ingázási célpontok Kassa és a Kenyheci Ipari Park, főleg a Magyarországra átköltözött szlovák állampolgárok visszaingázása révén. A határmenti bérkülönbségek Kassa és az észak-borsodi térség között a legnagyobbak, bár az árfolyamingadozások a két ország közötti kereseti különbséget módosítják (Bodnárné Boda 2015, Varga 2026). A határon átívelő munkacélú ingázás gazdasági motivációi mellett **Varga Bence** puhább tényezőket is beazonosított: a munkakultúra, a munkahelyi légkör, a home office lehetősége, illetve a szlovákiai magyarok esetében a magyar nyelvű munkakörnyezet szintén befolyásolta az ingázási döntéseket. A határon átnyúló szuburbanizáció új jelenség a keleti határrégióban, amely a munkaerőpiaci folyamatokra is hatással van. Varga Bence terepi tapasztalatai és adatai alapján a Magyarországra áttelepülők jellemzően Szlovákiába járnak vissza dolgozni, vásárolni és a közszolgáltatásokat igénybe venni, ezért a munkahelyteremtő hatás a befogadó településeken alig érzékelhető.

Balcsók István hozzászólásában jelezte, hogy a magyar–szlovák határtérség középső és keleti határrégiójának folyamatai mintaként szolgálhatnak a jövőbeli trendek azonosításához a magyar–

román határtérségben, amely hasonlóan periferikus munkaerőpiaci jellemzőkkel bír, mint az előadó által vizsgált magyar–szlovák szakasz (Balcsók 2009). A román–magyar határtérségben a közelmúltbeli schengeni nyitást követően a forgalomszámlálási adatok szerint jelentősen növekedett a határátlépő forgalom. A határon túli magyarság számára a magyarországi munkavállalás azért kínálhat megoldást, mert a romániai munkaerőpiacon a nyelvtudás hiánya hátrányhoz vezet számukra. Ez a helyzet párhuzamba állítható a szlovákiai magyarság pozíciójával. A romániai bérek növekedésével a korábbi, Magyarországra történő ingázási mintázatok viszont változnak: ma már előfordul, hogy a határon túli munkavállalók a romániai munkalehetőségeket részesítik előnyben. A debreceni és nyíregyházi nagyberuházások vagy a Volvo kassai gyára egyelőre nem indítottak el tömeges munkaerő-vándorlást a határrégióban.

A határtérség munkaerőpiacainak integrálódását számos akadály nehezíti. A közlekedési adottságok az egyik fontos tényező: a vasúti személyforgalmi kapcsolatok korlátozottsága és a vasútvonal-bezárások rontották a határtérség településeinek, így a foglalkoztatási központoknak az elérhetőségét. **Jaschitz Mátyás** a jogi-adminisztratív akadályokat is kiemelte: a szakképesítések kölcsönös elismerése, az adózás, a munkajogi szabályozás eltérései mind olyan tényezők, amelyek a határok formális megnyitása után is fennmaradtak, és a határon átnyúló munkavállalást megnehezítik. Az előadó és a hozzászólók egyöntetűen hangsúlyozták, hogy a határok megnyitása önmagában nem vezet automatikusan gazdasági integrációhoz. A munkaerőpiaci integrációhoz intézményi, jogi és infrastrukturális feltételek együttes megléte szükséges.

A fejlesztéspolitikai következtetések sorában az előadó és a hozzászólók mindenekelőtt az adatok és a párbeszéd hiányát emelték ki. **Varga Bence** kutatása során a munkaügyi hivatalok arról számoltak be, hogy nem rendelkeznek információkkal a határon túli munkaerőpiaci viszonyokról, a betöltetlen álláshelyekről, a munkaerőtartalékok összetételéről. Ez az információhiány is hozzájárult a munkaerőhiány és munkanélküliség kettősségének fennmaradásához.

Az infrastrukturális beruházások, mint például új határátkelők, új hidak, a vasútvonalak újranyitása szükségesek, de önmagukban nem elégségesek a határtérség munkaerőpiaci folyamatainak megváltoztatásához. Legalább ilyen fontosak az oktatási, a szakképzési és a helyi gazdaságfejlesztési programok. **Jaschitz Mátyás** az Interreg és a határon átnyúló együttműködési (CBC) programok szerepéről megjegyezte, hogy ezek az operatív programokhoz képest töredék forrásokkal dolgoznak, ezért strukturális problémák megoldására nem alkalmasak, ugyanakkor a határon átnyúló intézményi kapcsolatok kialakítására alkalmas eszközöket kínálnak (lásd továbbá: Jaschitz 2012). A projektalapú finanszírozás viszont fenntarthatósági problémákat vet fel: a projektek lezárultával az elért eredmények sokszor gazdátlanná válnak, a kialakított kapcsolatok elhalnak.

Irodalom

Balcsók I. (2009) Tartós válságban – Munkaerő-piaci folyamatok az Észak-alföldi régió kistérségeiben. In: Baranyi B., Nagy J. (szerk.) *Tanulmányok az agrár- és a regionális tudományok*

köréből az észak-alföldi régióban. DE Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma, MTA Regionális Kutatások Központja, Debrecen, 93–108.

Bodnárné Boda D. (2015) Válságkezelés, szlovák-magyar határmenti migráció, foglalkoztatás fejlesztés. Összefoglaló a Magyar Közgazdasági Társaság Munkaügyi Szakosztályának a 2015. évi Vándorgyűlésen Miskolcon, szeptember 5-én tartott szekcióüléséről. *Munkaügyi Szemle Online,* október, 1–5.

Jaschitz M. (2012) A 2014–2020-as időszak lehetőségei a határ menti gazdaságfejlesztésben – Az EGTC-k lehetséges szerepe határ menti ITI-k megvalósításában. *Falu–Város–Régió,* (1–2). 80–86.

Lipták K. (2025) A közfoglalkoztatástól a szolidáris gazdaságig: Munkaerőpiaci és vidékfejlesztési utak Magyarországon. Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Miskolc.

Lipták K., Szendi D., Musinszki Z. (2019) Munkaerő-piaci folyamatok elemzése az Abaúji térségben. *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek,* 16(2), 22–30.

Varga B. (2026) A periferikus helyzetű magyar–szlovák határrégiók munkaerőpiaci helyzetképe, 2001–2023. *Területi Statisztika,* 66(1), 3–33. https://doi.org/10.15196/TS660101